

Eldvötn – samtök um náttúruvernd í Skaftárhreppi

Nefnd um stofnun miðhálandisþjóðgarðs

b.t. Steinars Kaldal

Umhverfis- og auðlindaráðuneytinu

Skuggasundi 1

101 Reykjavík

netf. steinar.kaldal@uar.is

Efni: Athugasemdir Eldvatna – samtaka um náttúruvernd í Skaftárhreppi við tillögur/áherslur þverpólitískrar nefndar um miðhálandisþjóðgarð

Skaftárhreppi, 4. nóvember 2019

Eldvötn – samtök um náttúruvernd í Skaftárhreppi ítreka stuðning sinn við stofnun miðhálandisþjóðgarðs og þakka þá vinnu sem lögð hefur verið í verkefnið.

Samtökin benda á áður innsenda ábendingu sína, dags. 16. apríl sl., um hálandismörk. Sú lína sem unnið var út frá við gerð svæðisskipulags miðhálandisins 1999-2015 – og síðan hefur verið nefnd hálandislína – byggði á stöðu þjóðlenduúrskurða eins og þeir stóðu á þeim tíma. Á þeim tveimur áratugum sem liðnir eru hafa svæði á jaðrinum verið úrskurðuð þjóðlendur; svæði sem sannarlega eru hálandissvæði og mynda sterka heild með svæðum innan línunnar – og ættu skilyrðislaust að teljast til miðhálandis Íslands. Því óska samtökin eftir því að þessi mörk verði skoðuð m.t.t. þjóðlenduúrskurða eins og þeir standa í dag og eðlilegra landslagsheilda.

Þá benda Eldvötn á að ástæða er til að nefna víðerni sérstaklega í kaflanum um markmið, við upptalningu þeirra þátta sem ber að vernda innan þjóðgarðsins.

Það markmið að „Auðvelda almenningi aðgengi að þjóðgarðinum eftir því sem unnt er án þess að náttúra hans spillist.“ þarf að mati Eldvatna að skoða vel. Ekki er hyggilegt að greiða aðgengi að hálandinu um of, þ.e. verðmæti þess liggja skv. rannsóknum ekki síst í víðernum og öræfaupplifun í fámenni. Eldvötn mæla með því að stýring ferðamennsku innan þjóðgarðsins verði vönduð mjög og m.a. fjöldatakmarkanir inn á

Eldvötn – samtök um náttúruvernd í Skaftárhreppi

Ákveðin svæði verði skoðuð alvarlega, sbr. það sem gert er víða erlendis og margar áhugaverðar útfærslur eru á. Uppbyggingu vega þarf að skoða samhliða þessu og fara að þeim málum með gát.

Hvað kafla um orkunýtingu varðar, er það mat Eldvatna að „brúun og viðhald“ virkjana innan marka miðhálandisþjóðgarðs megi alls ekki krefjast frekara rasks á landi og náttúru en orðið er. Engar frekari framkvæmdir vegna orkuvinnslu rýmist innan þjóðgarðs; hvorki nýframkvæmdir né endurbætur sem krefjast jarðrasks. Hvað orkudreifingu varðar, þá skuli eingöngu heimila flutning í jörðu, en loftlínur séu ekki viðeigandi á svæði sem njóti verndar vegna m.a. landslags og víðerna.

Hvað orkuöflun vegna þjónustu og reksturs þjóðgarðsins viðkemur, er mikilvægt að slík mannvirki verði lágstemmd, falli vel að landi og náttúru, og trúfli ekki dýralíf eða gesti garðsins.

Eldvötn hafa ekki athugasemdir við aðra þá nýtingu sem upp er talin, en benda þó á að skoða þarf sérstaklega ræktun og sleppingu seiða, sem dæmi eru um á hálandinu, og hvort slík inngrip í náttúruna séu heppileg.

Hvað rekstrarsvæði fyrirhugaðs þjóðgarðs varðar, benda Eldvötn á að mikilvægt er að horfa vel til landslagsheilda, ferðaleiða og skynsemi við rekstur. Þannig væri hyggilegra að hafa Kjöl og Sprengisand á sínu hvoru svæðinu, og varað er við því að kljúfa þann hluta Torfajökuls-/Fjallabakssvæðisins sem tilheyrir Skaftárhreppi frá vesturhlutanum.

Samhliða þessu vilja Eldvötn láta hér fljóta með ábendingar varðandi verndarflokka, sem fyrr hafa verið til umsagnar.

Í textadrögum nefndarinnar er bent á að stór hluti þjóðlenda (afréttir) séu nýttir til beitar og veiði. Bendir nefndin á að vegna þessarar nýtingar sé lögð áhersla á að þessi svæði falli undir verndarflokk VI, sjálfbæra hefðbundna nýtingu náttúruauðlinda, innan þjóðgarðsins. Skv. reglugerð um Vatnajökulsþjóðgarð (VJP) er hefðbundin landnýting, svo sem búfjárbætur, fuglaveiði, hreindýraveiði og veiði í ám og vötnum heimil í öllum garðinum að undanskildum jöklinum sjálfum og á landsvæðinu í kringum Öskju. Jafnframt er tekið fram í reglugerðinni að landnýtingin skuli vera sjálfbær. Í Vatnajökulsþjóðgarði eru þessi svæði hins vegar í flokki II, en umrædd nýting er skrifuð inn í reglugerð um þjóðgarðinn. Til einföldunar og til að tryggja að hefðbundin nýting haldi sér innan hálandisþjóðgarðs færi betur á að fara sömu leið þar og í VJP. Þ.e.a.s. að þjóðgarðurinn verði að stærstum hluta í flokki II, en að skrifað verði og fest í reglugerð að ofangreind hefðbundin nýting verði leyfð og að hún skuli vera sjálfbær. Rétt er þó að benda á að í VJP eru nokkur minni svæði í jöðrum þjóðgarðs í flokki VI. Þar er þó um að ræða lítil svæði, flest (ef ekki öll) í einkeigu.

Í megintillögu nefndarinnar að verndarflokkaskiptingu sést að mjög varlega er stigið til jarðar varðandi notkun á verndarflokki II; mikið af hálandinu er sett í verndarflokk IV. Nefndin velur t.a.m. að láta verndarflokka þeirra friðlýstra svæða sem fyrir eru á hálandinu halda sér. Það þýðir að t.a.m. Friðland að Fjallabaki fellur í verndarflokk IV (friðland). Eldvötn benda á að er Fjallabakssvæðið var friðlýst fyrir 40

Eldvötn – samtök um náttúruvernd í Skaftárhreppi

árum síðan takmörkuðu þágildandi lög getu umhverfisyfirvalda til að lýsa það annað en friðland, þ.e. allt land innan þjóðagarða varð á þeim tíma að vera í ríkiseigu. Síðan þá hafa bæði verið úrskurðaðar þjóðlendur og ákvæðum náttúruverndarlaga hvað þetta varðar breytt, svo að ekkert er því lengur til fyrirstöðu að gera Fjallabakssvæðið að þjóðgarði. Hið sama má segja um fleiri svæði.

Með góðri kveðju og von um góðar undirtektir

F. h. Eldvatna – samtaka um náttúruvernd í Skaftárhreppi

Ingibjörg Eiríksdóttir
formaður

Afrit sent á:

- Óla Halldórsson, formann nefndar um stofnun miðhálandisþjóðgarðs, netf. oli@hac.is